Entered as Second Class matter Gen'l Post Office, Ottawa, Ontario, Canada An independent journal, published twice every week in English and Magyar languages. - Circulating in the 9 Provinces of the Dominion of Canada and largest of all Hungarian Papers within the entire British Empire.
Printed and published at its Office and place of business 375 Hargrave st WINNIPEG, Man.
by the Canadian Hungarian News Co.
Yearly Subscription $2.- to Foreign Countries $3.-

EGYES SZAM ÁRA 2 CENT — TWO CENTS PER COPY

Kelet- és Nyugat Kanadai Magyar Ujság

BRANTFORD BRIDGEBURG CALEDONIA CHIPPAWA CROWLAND FORD CITY FORT ERIE FORT WILLIAM GALT GUELPH HAMILTON KITCHENER MONTREAL New WATERFORD NIAGARA FALLS OSHAWA OTTAWA PORT COLBORNE PORT ROBINSON QUEBEC ST. CATHARINES SPRING HILLS SUDBURY SYDNEY TORONTO WELLAND WINDSOR

BEKEVAR CANA CALGARY COALHURST EDMONTON ISTEVAN HALMOK KAPOSVAR LEASK LETHBRIDGE NORBURY OTTHON PLUNKETT RAYMOND REGINA SASKATOON SAXONHILL SOKHALOM SZT. LASZLO SZEKELYFOLD SUMAS TABOR VANCOUVER WAKAW WYBURN WHITEWOOD YORKTON

Twice a Week — CANADIAN HUNGARIAN NEWS — Coast to Coast

Az egyetlen ketszer hetenként megjelenő független magyar sajtó Kanadában. Az Angol Birodalom legelterjedtebb magyarnyelvü hirlapja, amely mindenkor önzetlenül védi meg az idegenbe szakadt magyarság érdekeit és a kanadai polgárokat megillető jogokat igyekszik kivivni minden honfitársunk számára.
„Kanadai Magyar Ujság"
Előfizetési dij egy évre: $2.00. Az Óhazába és külföldre egy évre $3.00 Szerkesztőség és kiadóhivatal 375 Hargrave St WINNIPEG, Man.

VOL. XI. EVFOLYAM — 375 HARGRAVE, ST. WINNIPEG, MAN. — 1934. TRIANON 15. AUGUSZTUS 14 KEDD — No. 65 SZAM.

FORRADALMASITJÁK FELTALÁLÓINK A MODERN GÉP-VILÁGOT!

ÉLVE MENEKÜLT MEG A ROCKY-K POKLÁNAK MAGYAR HŐSE

ISMÉT EGY FAJTESTVÉRÜNK VÁLLALKOZOTT A LEGNEHEZEBB FELADATRA — EGYETLEN LÁNGTENGERBE BORULT A CASTLE MOUNTAIN FENYŐ-RENGETEGE — NAGYNEHEZEN MEGFÉKEZTÉK AZ ALBERTA, BRITISH COLUMBIA ÉS MONTANA ÖSSZESZÖGELÉSÉBEN DÜHÖNGŐ ERDŐTÜZET

Moziba illő csodálatos szerencsével menekült meg egy délalbertai honfitársunk, akit mármár elveszettnek hittek a British Columbia határán duló erdőtüzben. A Crow's Nest hegyszoros vidékét már napok óta veszedelmes erdőtüz fenyegette, mely mindjobban elhatalmasodott. A Pincher patak két partját már elborították a lángok, a Kelley Camp környékét veszélyeztetvén, majd pedig a Beaver bányát zárta körül a Pleasant völgyben keletkezett erdőtüz.

Száz meg száz ember fogott össze, hogy az elemek pusztitásától megmentse kis otthonát, munkahelyét, szomszédját és a természet ereje valahogy testvérré avatta még az ellenségeket is. Már-már sikerült az emberfeletti küzdelem, midőn vésztjóslóan terjedt el a hir: "Ég a Castle Mountain!" Tényleg, a Szikláshegység különben is lenyügöző kupja szinte félelmetes látványt nyujtott. Megindult tehát a tüzoltócsapatok küzdelme a fenyőszálakat nyaldosó lángtenger ellen.

Coleman teleptől 30 mérföldnyire délre dühöngött legvadabbul az erdőtüz, oda tehát csak válogatott, tapasztalt embereket küldött Boulton "chief ranger", azaz fő-erdőkerülő. A legmerészebbek között is első volt — mint munkában a magyar rendszerint — Kovách József honfitársunk, aki mint az erdészeti hatóságok rendes alkalmazottja már nem egyszer tünt ki rátermettségével.

Miután az erdőtüz elleni hadjárat valóságos vezérkari körültekintést igényel — főleg, ha nincs a közelben elegendő viz és ha nehezen áttekinthető, hegyes vidéken üti fel fejét a vész — Kovách maga vállalkozott felderitő utra, hogy embereit megkimélje. A kockázatos előőrsi szerepre elkisérte egy Frankish nevü erdőkerülő társa és igy ketten akarták megállapitani, hogy milyen irányból volna legcélszerübb a támadás, hogy a 70 főnyi tüzoltó-csapat legtöbb eredményt érhessen el.

Ezalatt a völgyben gyülekeztek és készültek neki az ugyancsak verejték-fakasztó munkának a környék legvállalkozóbb szellemü önkéntesei. Órák multak el és egyelőre a tüz tovább terjedésének megakadályozására meg is tették az előkészületeket. Kovách és Frankisch azonban nem került elő a mindjobban ropogó ősrengetegből. Be is estledett, már-már el is mult a kinosan hosszunak tetsző éjszaka, midőn az elveszettnek hitt előőrs hajnalban megérkezett; holtfáradtan, tépett ruhával, a galyak által felhorzsolt testtel ugyan, de értékes megfigyelésekkel!

Nagyrészt Kovách József éjt nappallá tevő elszánt fáradozásának köszönhető tehát, hogy diadalmasan megindulhatott az erdőtüz elleni hadjárat. Augusztus 8-ikán reggelre ujabb mentő csapatok érkeztek, továbbá ruhát, élelmet osztottak ki az életöket veszélyeztető tüzoltók között. A Rocky Mountains kastélyról elnevezett sziklaóriásnak british-columbiai oldalán keletkezett és az albertai oldalra több mint 3 mérföldes sávon átterjedő tüzet végre megfékezték.

A lapzártakor érkezett távirati hiradások szerint a csodás szépségü Waterton National Park már nem is forog veszedelemben, sőt a környező "ranch"-eket is megmentették a derék tüzoltók. A "Canadian Press" nem tudott felvilágositást adni arra vonatkozólag, hogy hány honfitársunk teljesitette emberi kötelességét és küzdött a lángok ellen a két legnyugatibb tartomány és Montana állam határvidékén. Ezt az örömhirt azonban megküldötte minden kanadai napilapnak az országos távirati tudósító: "Kovách József, a Castle Mountain poklának hőse — élve megmenekült a lángbaborult őserdőből..."

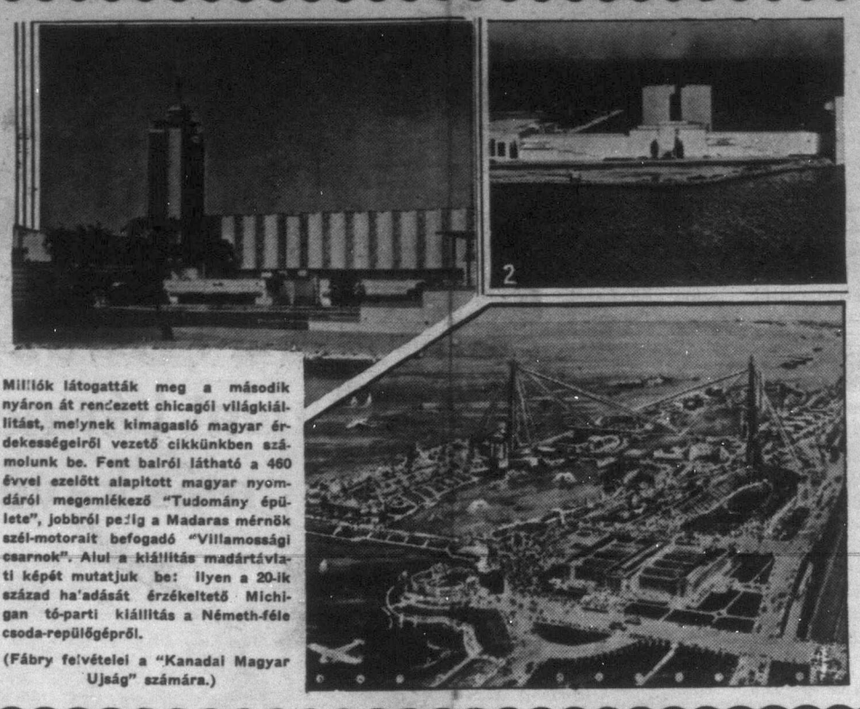

Millók látogatták meg a második nyáron át rendezett chicagói világkiállitást, melynek kimagasló magyar érdekességeiről vezető cikkünkben számolunk be. Fent balról látható a 460 évvel ezelőtt alapitott magyar nyomdáról megemlékező "Tudomány épülete", jobbról pedig a Madaras mérnök szél-motorait befogadó "Villamossági csarnok". Alul a kiállitás madártávlati képét mutatjuk be: ilyen a 20-ik század hatalmas érzékeltető Michigan tó-parti kiállitása a Németh-féle csoda-repülőgépről.

(Fábry felvételei a "Kanadai Magyar Ujság" számára.)

Feltámadt a halott Gyóni szelleme...

LONDONON ÁT WINNIPEGIG VISSZHANGZOTT A KRASZNOJARSZKI SIR MAGYAR LAKÓJÁNAK HÁBORU-ELLENES SZÓZATA — 1,200 SZIBÉRIAI MAGYAR HADIFOGOLY TETT FOGADALMAT MISKOLCON A BÉKE MELLETT — A BRIT VILÁGVÁROS EGYETEMÉN A "MI LAPUNK" MUNKATÁRSÁNAK VERS-FORDITÁSÁT ITÉLTÉK A VILÁGÖLDÖKLÉS LEGMEGRÁZÓBB IRODALMI ALKOTÁSÁNAK

Pest megye alsódabasi járásának Gyón községében kereken 50 évvel ezelőtt Géza névre keresztelték az ottani evangélikus templomban egy csecsemőt. A falu 548 házától ma is csupán egy márványtáblával különbözik az egyszerü Áchim kúria, mely a magyar szellem egyik legragyogóbb képviselőjének első lépéseit egyengette. Gyóni Géza rokonok jóvoltából Miskolcon és Pozsonyban tanult majd Szabadkán lett ujságiró, midőn Szarajevóban eldördült a történelem legvéresebb katasztrófájának első lövése.

Gyóni Géza pionir-közlegény már az első harcokban résztvett s ahol az oroszok ellőttek egy-egy hidat Galicia folyóin, ott termett ő a többi utásszal, hogy a leggyilkosabb ágyutüzben lebonyolitsa csapataink átkelését. A kivételes irói tehetséggel megáldott Gyóni bakának bizony nem volt ideje versirásra, mig benn nem szorult százezernyi társával az ellenség által körülzárt Przemysl várában. Ott azután lelkesitő mentőangyala lett az elkeseredett legénységnek, sőt még az aggódó hazalakat is vigasztalta csodás szépségü irásaival, melyeket repülőgépen csempésztek ki a przemysli pokolból.

"Reménykedő magyaroknak küldöm át a légen — reménykedő magyarokkal a jó Isten légyen" — irta ajánlásul Gyóni Géza első kötete cimlapjára, mely azóta imádságos könyvvé magasztosult. A lengyel mezők tábortüze mellől 1915-ben — Szibériába került Gyóni Géza 120 ezer katona-társával, szomoru rabságba. A várat felmentő csapataink ugyanis nem tudtak megbirkózni az orosz tulerővel, mely másodszor is körülzárta Przemyslt és a szó szoros értelmében kiéheztette. 1914 decemberétől 1915 március hó 19.-ig alig ¼ adag kenyeret és kevés lóhust kapott a védőereg, mely végül is egy utolsó kirohanással akart szabadulni az éhenpusztulástól. Mivel Przemyslben kém és áruló akadt bőven, az orosz mindenről előre tudott. Ez volt az oka annak, hogy a 40 ezer főnyi rohamozó embertömegből a mindig elől verekedő szegedi honvédhadosztály és a kassai népfelkelő dandár állományának alig egy harmada menekült meg élve ...

A krasznojarszki hadifogolytáborban is fellángolt még egyszer-egyszer Gyóni Géza lángelméje, hogy azután örökre elboruljon. "Levelek a fogság kálváriájáról" kötetéből meghatóan csendül ki Szibériába szakadt véreink rabsorsa, mely megtörte Gyóni idegzetét, egészségét. 1917-ben örökre lehunyta szemét az ujkori magyar szellemi élet ezen egyik legtehetségesebb fáklyahordozója, akit fogsága alatt választott meg tagjául a budapesti "Petőfi Társaság".

Mi sem bizonyitja jobban Gyóni nagyságát, mint a születésének alig 50 éves fordulóján végbemenő események, melyek minden időre beirták a nádfedeles Áchim ház szülöttének nevét a magyarság, sőt az egész emberiség emlékezetébe. Hazai távirat ból értesülünk, hogy augusztus 11.-én Gyóni 1,200 krasznojarszki hadifogoly-társa gyült össze Miskolcon, hogy hőseink lánglelkü dalnokának lakóházán emléktáblát helyezzenek el. Ugyanezt az alkalmat felhasználták arra a szibériai fogságból élve hazajutott honfitársaink, hogy a világ szine előtt ismét Magyarország békés szándékairól tegyenek tanuságot.

A külföldi magyarság szempontjából egyaránt fontos esemény játszódott le a londoni egyetemen. A közép-európai tanszék igazgatójának, Sir Bernard Pares-nek elnöklésével ugyanis nemzetközi pályázatot hirdettek olyan háboru-ellenes költeményre, melynek szerzője maga is résztvett a világöldöklésben. Az elsőséget Gyóni Géza "Csak egy éjszakára küldjétek el őket!..." cimü megrázó költeményének itélte a brit irodalmi szakemberek bizottsága. Maga a tekintélyes Dean Pares olvasta fel a költeményt nagyszámu hallgatóság előtt és bevezető szavaiban a világirodalom egyik kimagasló gyöngyének itélte, mely sokat tehet még a békemozgalom diadalrajuttatása érdekében. Miután Gyóni Géza a krasznojarszki hadifogoly-temetőben nyugossza álmát, Sir Bernand Pares Prof. Watson Kirkconnell-nek meleghangu levélben gratulált, miután a kiváló tudós forditotta le angolra Gyóni ezen költeményét, mely a "Kanadai Magyar Ujság" 1929 december 21.-iki, karácsonyi ünnepi számában látott először napvilágot.

"Hungarian Day" — orditották a chicagói "Century of Progress" világkiállitás falragaszai mult vasárnap, miután a földkerekség nagyságra negyedik városában, a három millós lakósu Chicagóban augusztus 12.-én "Magyar Nap"-ot rendeztek honfitársaink. Tekintettel arra, hogy Chicago elég messze van Kanadától és több napi, valamint hetilap szolgálja az Egyesült Államokban a magyar érdekeket, természetesen nem térünk ki a "Hungarian Day" gazdag müsorára, melyen a legkiválóbb chicagói magyar müvészek vettek részt.

Kötelességünknek tartjuk azonban értesiteni olvasóinkat három olyan kimagasló magyar sikerről, amiről még egyetlen amerikai magyar lapban sem láttunk egyetlen sort sem. A képünkön bemutatott "Hall of Science" épületben ország-világ előtt meggyőződhetett a látogatók sokasága arról, hogy Budán még az angolokat is megelőzve állitották fel az első könyvnyomdát 1473-ban. Olyan kultur-történeti kincs ez, amit a kisantant bocskoros kalandorai semmi pénzzel sem tudnak meghazudtolni.

Emellett két ultra-modern technikai ujitás keltette fel a világkiállitás látogatóinak figyelmét, mely szintén magyar agyvelő találékonyságát dicséri. Az "Electrical Building" szenzációja Madaras Gyula hazánkfia rotor-dinamója, melyet joggal nevezhetünk a huszadik század csodájának. Nem kisebb dologról van szó, minthogy ez a fiatal magyar mérnök a szél erejét használja fel villamosáram termelésére. Az eddigi szélmotorok egyenlőtlen fordulatszámuk miatt nem váltották be a hozzájuk füzött reményeket, Madaras viszont eredeti ötlettel oldotta meg a régóta vajudó kérdést:

Köralaku pályán elinditott vasuti kocsikra 90 láb magas kémény-szerü rotor-okat szerelt, melyek alja a dinamókkal van szerves összeköttetésben. Az egymással acélsodronyok révén összekötött vasuti kocsik átlagos szélben kb. 20 mérföldes egyenletes sebességgel haladnak a köralaku pályán. Eközben a szél által hajtott rotor 60 percenkénti fordulatszámmal tartja müködésben a dinamókat, melyek árama a kör közepén épült feszültség-átalakitó berendezés révén tetszés szerinti erősségében kerül piacra.

A New Jersey állambeli Burlingtonban hatalmas arányokban végeznek az év eleje óta kisérleteket a Madaras-féle áramfejlesztő berendezéssel. A "Modern Mechanics & Inventions" cimü szakfolyóirat szerint az ottani Public Utility Commission nagy reményeket füz a korszakalkotó magyar felfedezéshez, amelynek széles körökben való alkalmazása egy csapásra leszállitaná az áramszolgáltatási költségeket. Burlingtonban duraluminiumból készült rotorokkal folyik a kisérlet Madaras Gyula felügyelete alatt és minden jel arra vall, hogy ezek az egyenként 4,000 font sulyu forgó kémények világhirt szereznek a magyar mérnöknek.

Ugyancsak sok szó esik a "Travel & Transport Building"-ben Németh István chicagói honfitársunk "gomba"-repülőgépéről, mely valósággal forradalmasitja a légi közlekedést. A Chicago melletti Glenview repülőterén teljes sikerrel fejezték be a kisérleteket a Németh-féle ujszerü repülőgéppel, melynek gyártási szabadalmát a Curtiss gyár szerezte meg. A kerek asztallaphoz hasonlitó szárnyfelületü szerkezet sokkal biztosabb az eddigi repülőgépeknél. Bárha a levegőben irtózatos sebességgel haladhat, mindössze 20-25 mérföldes sebességgel ér földet, alig 15 yardos körön belül — tehát akár egy lapos háztetőn is — biztonsággal leszállhat és teljesen zuhanás-mentes.

Joggal nevezhetjük negyedik kimagasló magyar sikernek a "Chicago Sunday Tribune" augusztus 12.-iki számát, mely "Hungary: most pacific Nation in all Europe" cim alatt 4 hasábon cikket közöl az Óhaza és általában a magyarság helyzetéről. Minden kétséget kizáróan ez a legjobb cikk, mely eddig Amerikában rólunk megjelent. Mi több, szinte felbecsülhetetlen az értéke, hiszen a "Chicago Sunday Tribune" a legelterjedtebb ujság a világon és ennek révén kereken 850 ezerember olvashatta a jövő számunkban ismertetendő tárgyilagos megállapitásokat.

(Miután helyszüke miatt nem közölhetjük angolul is a nagy amerikai lap magyarbarát cikkét, egyuttal hozzá akarjuk segiteni ügyünk él-harcosait ahhoz, hogy kanadai ismerőseiknek a "Chicago Sunday Tribune" ezen számát megmutathassák. Aki tehát nem tudja a legközelebbi ujságárusnál megkapni a 48 oldalas, gyönyörü szines képmellékletekkel diszitett ujságóriást, annak 10 cent eredeti ár bélyegben való beküldése ellenében készséggel megküldi a "Chicago Sunday Tribune" augusztus 12-iki számát a "mi lapunk" kiadóhivatala.)

Atlanti Óceántól a Csendes Tengerig

Que.

"VISSZA a földhöz" — ezt a jelszót adta ki Taschereau, Quebec tartomány miniszterelnöke. A francia-kanadaiak ugy látszik Ottawától teljesen függetlenül akarják megoldani a munkanélküliség problémáját, miután a Bennett kormánytól nem sokat remélhetnek. A tartományi képviselőház őszi ülésszakán 10 millió dollárt akarnak megszavaztatni települési segély gyanánt.

Ont.

A "KECSKE" is megbokrosodhatik, ha többet talál inni a kelleténél. A St. Ignace északontariói telep egyetlen szabómestere és 83 éves korcsmárosa addig szopogatták az ujabban patakokban ömlő sört, amig össze nem különböztek. Afféle "wild-west" módra revolvert rántottak és lepuffantották egymást. Mindketten Sault Ste. Marie kikötőváros kórházában elmélkedhetnek az itóka hatásáról.

Man.

BICSKÁVAL két szurást ejtett egy eddig ki nem nyomozott tettes Hamberger Antal ismert winnipegi magyar órás szive táján, midőn az Adelaide és McDermot uccák sarkán megtámadta. A szerencsére nem életveszélyesen megsérült honfitársunkat egy bérautó vitte a General kórházba, ahol állapotát kielégitőnek tartják.

Sask.

KIVÉGEZTÉK pénteken Kisling brunói német farmert, aki 28 éves trapper társát Nipawinnál mult nyáron kegyetlenül meggyilkolta. A borzalmas sorsra jutott hat gyermekes családapától csütörtökön este bucsuzott el felesége a prince-albertai fegyházban, másnap hajnalban pedig percek alatt felakasztotta Ellis hóhér.

ELBORULT elmével több revolverlövéssel leteritette szive választottját egy finn származásu farmmunkás Carruthers teleptől öt mérföldnyire, majd pedig hasonlóképen végzett egy ötgyermekes özvegyemberrel, akire féltékenykedett. Midőn másnap ráakadtak a csendőrök, önmaga ellen forditotta revolverét és ő maga is kiszenvedett.

DINAMITTAL felrobbantották az Esterházy és Saltcoats közötti Churchbridge falu vegyeskereskedésének pénzszekrényét ismeretlen banditák, akiket Saskatoonból kiküldött detektivek nyomoznak. A bolthelyiség belsejét romokba döntő robbantás a mennyezetig lökte ugyan a "széf" ajtaját, de a jómadarak alig néhány dollárral voltak kénytelenek odébb állni.

A MAGYARLAKTA Wakaw határában 30 mérföldön üldözte Kusey csendőrkáplár a környékbeli farmerek segitségével azt a két ló- illetőleg marha-kötőt, akik rendszeresen dézsmálták a gulyákat. Még idejében sikerült elfogni a Ferguson és Harvey névre hallgató két ánglius börtöntölteléket, ugyhogy az ellopott állatokat és gazdasági felszerelést visszaszolgáltathatták tulajdonosaiknak, a tolvajokat pedig hüvösre tették.

Alta.

CARBON magyarlakta telep egyik lakóját kétszeres rablógyilkosságért halálra itélték, de bizonyitékok hijján felmentették. Az indiai katonától kanadai csendőrig mindennel megpróbálkozó John Galagher azután felgyujtotta házát, hogy megkapja a tüzbiztositást. Ezért 10 évi börtönre itélték. Onnan kiszabadulva, egy gazdag angliai nagynénjétől levelet kapott, mely szerint félmillió dollárt örökölhet, ha 1938-ig megnősül.

LEGUJABB HIREK

TORONTÓBÓL 31 óra alatt ért Londonba Ayling és Reid pilóta a "Trail of the Caribou" nevü kétfedelü repülőgépen. A kanadai földről indult első óceánrepülés sikerült ugyan, de a kisázsiai Bagdadig tervezett 6,300 mérföldes ut helyett csak 3,700 mile-t tettek meg gazolinhiány miatt a pilóták.

$1—2 "BONUS" fizetését helyezte tonnánként kilátásba Saskatchewan kormánya azon farmerek részére, akik a kiszáradt vidékeken hajlandók szénának lekaszálni zabtermésüket. A takarmányhiányban levő municipality-k ezenkivül kb., $5-os árban vennék meg a szükség-szénát.

MONTREAL rendőrsége eddig az agitátorokat kergette ki a városi ligetekből, a mult héten viszont a "szónokok" életét mentette meg a gyalázó beszédek miatt feldühödött tömeg karmaiból. A legujabb rendelet ugyanis biztositja a gyülekezési szabadságot és a rendőrök csak verekedés esetén kergetik szét a gyülést.

HAVAZOTT Churchill kikötőjében és fagyos szélvihar vonult végig a North West Territories legtöbb vidékén. Az Egyesült Államokban ezzel szemben 118 Fahrenheit fokra (48 Celsius) is emelkedett a hőmérő és rengeteg ember halt meg a hőség következtében.

A "FARM CREDIT" törvény ideiglenes végrehajtójává a kibukott reginai Anderson kormány volt ügyészét, MacPherson-t nevezte ki Bennett miniszterelnök. A préri eladósodott gazdáinak kisegitésére hozott intézkedések életbelépését augusztus végére igérik.

AZ EZÜSTÖT hivatalosan az amerikai pénz fedezésére foglalta le Roosevelt elnök, minek következtében esett a US dollár értéke a kanadai, valamint európai pénznemekhez viszonyitva. Hir szerint ez a lépés csupán kezdete az Egyesült Államok pénz-felhigitó terveinek.

GYÖNYÖRGEN szerepeltek Kanada női atlétái a Londonban rendezett British Empire Games versenyei során, a vizbeugrás, staféta- és gátfutás első dijait szerezvén meg az országnak. Egy ukrán bevándorló lánya 17 láb 9 inches távolugrásával második helyezést érdemelt ki.

Aratásra, cséplésre magyar farmer magyar munkásnak adjon keresetet!